

разования, положения нового Закона Украины «О высшем образовании». В статье рассмотрены критерии обеспечения качества докторских программ, которые стали основой оценивания структурированных докторских программ в Эстонии (на материалах ЕККА - ESTONIAN HIGHER EDUCATION QUALITY AGENCY).

Ключевые слова: докторская подготовка; Европейское исследовательское пространство; Европейское пространство высшего образования; компетентность; критерии обеспечения качества докторских программ; междисциплинарность; мобильность; структурированные докторские программы.

Lynova I. BASIC CRITERIA OF THE ENSURING THE QUALITY OF DOCTORAL PROGRAMS IN THE EUROPEAN EDUCATION-RESEARCH AREA: ESTONIAN EXPERIENCE

The author of this article is defines basic criteria of the ensuring the quality of doctoral programs in the European education and research area. The Declaration and communiqué of the Bologna process of Ministers responsible for higher education concerning the European Higher Education Area and the Law of Ukraine «On Higher Education» have been reviewed, analyzed and discussed. The article describes the specific criteria of the quality of doctoral program that are the basis of evaluation of structured doctoral programs in Estonia (on materials ESTONIAN HIGHER EDUCATION QUALITY AGENCY – Transitional evaluation – Form for standard proceeding). International experience shows that to ensure the quality of doctoral training necessary to develop criteria that are the basis of structured doctoral programs. Presented in the article materials of the Estonian Independent Quality Assurance Agency for Higher Education can be used for development and evaluation of new doctoral programs in Ukraine. Number of fixed criteria ensuring the quality of doctoral programs such as requirements for the degree of Doctor of Philosophy applicant, for teaching staff, for the content of educational programs and conducting research, for resource providing institution curriculum has been singled out.

Key words: criteria of the ensuring the quality of doctoral programs; doctorate training; European Higher Education Area; European Research Area; interdisciplinarity; mobility; structured doctoral programs; the third cycle of higher education.

Рецензенти

Ярошенко О. Г. – д. пед. н., проф., чл.-коресп. НАПН України,
Таланова Ж. В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 09.03.2015

Прийнято до друку 26.03.2015

УДК378.4(492)

Л. І. Заяць

РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В НІДЕРЛАНДАХ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ

Здійснено аналіз стану дослідження розвитку університетської освіти у Нідерландах у вітчизняній педагогічній науці, виокремлено невисвітлені раніше аспекти проблеми та окреслено завдання дослідницького пошуку в означеному напрямку. Охарактеризовано наукові праці українських вчених, які розглядають проблему розвитку університетської освіти Нідерландів у контексті вивчення вищої освіти країн Західної Європи.

Ключові слова: основні тенденції розвитку університетської освіти Нідерландів; реформування вищої освіти Нідерландів; університетська освіта Нідерландів.

Вступ. На сучасному етапі інтеграція вищої освіти стає основою всіх перетворень в освіті. В цих умовах вивчення міжнародного досвіду розбудови вищої освіти, аналіз перспективних напрямів її модернізації в розвинених європейських країнах та творче використання цього досвіду сприяють розв'язанню проблем розвитку вітчизняної вищої освіти. На думку С. Сисоевої, вивчення міжнародного досвіду є надзвичайно важливим для України, оскільки відсутність чіткої національної стратегії інтернаціоналізації освіти призводить до низького обсягу експортних

освітніх послуг, незадовільних темпів розвитку міжнародних освітніх програм і, відповідно, ускладнює ефективну інтеграцію вітчизняної освіти до загальноєвропейського та світового освітнього простору (Сисоева С., 2008, с. 6).

Погоджуємось з думкою А. Ржевської, що на сучасному етапі в умовах необхідності удосконалення системи вищої освіти доцільним є дослідження розвитку університетської системи освіти країн Західної Європи як найкращого зразка для ефективної модернізації вітчизняної системи вищої освіти (Ржевська А., 2011, с. 5). Ми

також вважаємо, що перспективним напрямом наукових досліджень є освітні системи розвинених європейських країн, які змогли досягти значних успіхів не лише стосовно економічних та соціальних показників, але й спромоглися провести успішні реформи в освіті та забезпечити високий рівень конкурентоспроможності їх вищих навчальних закладів. Зокрема, вищу освіту Нідерландів згідно з даними багатьох авторитетних статистичних джерел визнано однією з найякісніших у світі.

Метою статті є аналіз наукових досліджень стосовно становлення та розвитку університетської освіти Нідерландів, здійснених вітчизняними вченими та визначення перспективних напрямів вивчення означеної проблеми

Дослідження розвитку університетської освіти Нідерландів у вітчизняній педагогічній теорії. У монографії А. Ржевської «Розвиток сучасної університетської освіти країн Західної Європи» (2011 р.) представлено результати аналізу генези сучасної університетської освіти в Андоррі, Бельгії, Великобританії, Ірландії, Іспанії, Нідерландах Португалії та Франції; її національні особливості, передумови, тенденції розвитку, домінуючі ідеї та процеси. Значну увагу приділено організації та головним характеристикам західноєвропейського університету сьогодення як складової впливової багатифункціональної соціальної інституції, сучасному простору вищої освіти. Автор розкриває теоретико-методичні основи дослідження сучасної університетської освіти країн Західної Європи, основні етапи розвитку, загальну характеристику та тенденції розвитку системи сучасної університетської освіти, також особлива увага приділяється інтеграційним процесам як основній тенденції розвитку університетської освіти. Зокрема, виділено та охарактеризовано інтеграційні процеси в управлінні університетською освітою, у забезпеченні якості та в організації міжнародної діяльності західноєвропейських університетів. Сучасну університетську освіту країн Західної Європи автор розглядає як основну відносно цілісну та різноманітну освітню, навчальну, історичну, економічну та культурну складову європейського простору вищої освіти. На думку автора, саме університетська складова визначає сутність вищої освіти Європи протягом століть (Ржевська А., 2011, с. 7). А розвиток університетської освіти країн Західної Європи – це, насамперед, історія європейського університету, історія його еволюції в організацію чи конгломерат організацій, досить гнучкий, щоб служити інтересам усіх зовсім різних співтовариств у будь-якій частині світу, який підвищує свій глобальний імідж і, водночас, розвиває суспільство. За визначенням А. Ржевської університет є однією з найстаріших соціальних інституцій Європи, інтелектуальною

викладацько-студентською спільнотою, яка створює, засвоює, зберігає та передає знання задля служіння людству (Ржевська А., 2011, с. 7-9).

Що стосується безпосередньо розгляду питання розвитку університетської освіти у Нідерландах, то у монографії А. Ржевської дається загальна характеристика сучасної університетської освіти у Нідерландах, розкриваються питання забезпечення якості функціонування університетів країни та інтеграційних процесів у сучасній університетській освіті. Проаналізувавши діяльність університетів цієї країни дослідниця робить висновок про те, що на сучасному етапі в голландських університетах упроваджено три цикли навчання (бакалаврат, магістратура, підготовка докторів наук); практикується міжнародне забезпечення якості вищої освіти голландсько-фламандською організацією з акредитації; багато уваги приділяється питанням розвитку міжнародного співробітництва; добре розвинена наукова діяльність; проведення досліджень фінансується державою на конкурсній основі, завдяки чому забезпечується стабільний та ефективний розвиток науки; між державою та науково-дослідними організаціями діють організації посередники, які сприяють результативній співпраці (Ржевська А., 2011, с. 311).

Значна кількість наукових досліджень базується на вивченні та порівнянні розвитку університетської освіти у країнах Західної Європи та світу. Одним з найбільш ґрунтовних досліджень присвячених розвитку університетської освіти є наукова робота О. Мещанінова «Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: теорія і практика» (2005 р.). У дисертації О. Мещанінов дає детальну класифікацію існуючих моделей університетів світу. Розробляючи моделі університетської освіти, автор виокремлює прогресивні тенденції розвитку університетської освіти, зокрема: науку викладає той, хто її робить; входження академічних корпорацій у місцеві законодавчі органи; зміцнення акценту в навчанні з передавання знань на процес їх народження; визнання академічною спільнотою особистої відповідальності перед майбутніми поколіннями; служіння суспільству, а не владі; дискурсивний вибір та проблемні ситуації замість традиційних лекцій, залучення до університету всіх наукових та культурних ресурсів (Мещанінов О., 2005, с. 287).

Дослідження Г. Поберезької «Тенденції розвитку вищої освіти у країнах Західної Європи та України» (2005 р.) присвячено вивченню сучасних тенденцій розвитку європейської та національної вищої освіти, особливостей Болонського процесу в контексті актуалізації в Україні проблеми підвищення якості вищої освіти. У науковій роботі виконано поглиблений аналіз зв'язку актуальності проблеми забезпечення якості вищої освіти з яви-

щами підвищення ролі і поширення демократичних засад організації соціуму і перетворення вищої освіти країн Західної Європи та України у рамках Болонського процесу, обґрунтовано сучасні та пріоритетні тенденції його розвитку (Поберезька Г., 2005).

У дослідженні С. Сисоевої та Т. Кристопчук «Освітні системи країн європейського Союзу: загальна характеристика» (2012 р.) представлено три основні категорії освіти країн Європейського Союзу: формальна, неформальна, інформальна; виокремлено основні параметри структури обов'язкової освіти європейських країн; розглянуто тенденції, що домінують у структурі європейської вищої освіти. Також у роботі представлено етапи та зміст освіти, види освіти, структуру систем освіти та її особливості; визначені рівні вищої освіти у різних європейських країнах, ступеневість освіти та специфіку класифікацій, типи вищих навчальних закладів, академічних рівнів та ступенів. Автори характеризують освітні системи 27 країн Європейського Союзу, зокрема і Нідерландів. У дослідженні звертається увага на високу якість навчання у нідерландських університетах та особливу роль закладів міжнародної освіти у системі вищих навчальних закладів країни, які працюють як самостійні установи, або що входять до складу університетів. Такі заклади з'явилися у Нідерландах у 1950-х роках і пропонують студентам більше 500 навчальних курсів і програм. Автори підкреслюють, що випускники голландських університетів, як правило, займаються науковою діяльністю, тобто діяльність університетів у першу чергу спрямована на розвиток науково-дослідних умінь студентів. Дослідники виділяють особливість університетської освіти Нідерландів у порівнянні з іншими країнами, яка полягає у відсутності поняття престижних університетів. Дипломи всіх нідерландських університетів мають однакову високу цінність, що забезпечується продуманою системою гарантування якості навчання (Сисоева С., 2012, с. 106-107).

Серед дисертаційних робіт з педагогічного напрямку присвячених безпосередньо Нідерландам можемо назвати лише роботи російської дослідниці Б. Ускової «Особливості загально-педагогічної підготовки викладачів професійної школи у системі вищої освіти Бельгії та Нідерландів». У дисертації розкривається роль професійної школи у системі освіти Бельгії та Нідерландів; аналізується структура та зміст загально-педагогічної підготовки викладачів

професійної школи; та визначаються перспективи вдосконалення загально-педагогічної підготовки викладачів професійної школи на основі порівняльно-педагогічного аналізу. У дослідженні доведено, що у змісті загально-педагогічної підготовки сучасного викладача у вищій школі західноєвропейських країн домінує ідея розвитку особистості самого педагога, і вона відображає основні прогресивні тенденції реформування педагогічної освіти у сучасному світі (Ускова Б., 2000).

Питанням економічних механізмів функціонування університетської освіти Нідерландів присвячені наукові розвідки І. Животовської («Система фінансування вищої освіти Нідерландів» 2005р, «Економічні аспекти реформування вищої освіти в Нідерландах» 2004 р.), у яких автор характеризує реформування системи фінансування вищої освіти Нідерландів та робить висновок про те, що у цій країні вдалося створити досить успішну систему регулювання вищої освіти, яка поєднує ринкові стимули з соціальними гарантіями доступності вищої освіти (Животовська І., 2004; Животовська І. 2005).

Проблему моніторингу та забезпечення якості вищої освіти Нідерландів присвячено наукову статтю Д. Дзвінчука «Теорія і практика моніторингу вищої освіти: досвід Нідерландів» (2005 р.), у якій автор характеризує процес реформування голландської вищої освіти, спрямований на вдосконалення якості навчальної діяльності та наукових досліджень в університетах Нідерландів. Д. Дзвінчук робить висновок про значну ефективність і демократизм та високу якість навчального процесу, наукових досліджень і кінцевих знань, умінь та навичок випускників університетів країни (Дзвінчук Д., 2005).

Висновки. У результаті нашого дослідження можемо зробити висновок, що переважна більшість науковців, які охоплюють Нідерланди у своїх дослідженнях, висвітлюють лише окремі аспекти розвитку освіти у цій країні, але цілісне наукове дослідження, яке б ґрунтувалося на аналізі становлення та розвитку сучасної університетської освіти у Нідерландах, відсутнє у вітчизняній педагогічній спадщині. З огляду на відсутність такого дослідження та актуальність проблеми модернізації вищої освіти України з урахуванням позитивного досвіду розвинених країн Європи вважаємо за доцільне здійснити системний аналіз розвитку університетської освіти Нідерландів та виокремити шляхи використання досвіду цієї країни у процесі реформування української вищої школи.

Література

1. **Дзвінчук Д. І.** Теорія і практика моніторингу вищої освіти: досвід Нідерландів. / Д. І. Дзвінчук // Філософські дослідження. – 2005. – №6. – С. 133–139.
2. **Животовская И. Г.** Система финансирования высшего образования в Нидерландах / И. Г. Животовская // Экономика образования. – М., 2005. – № 1. – С. 81-94.
3. **Животовская И. Г.** Экономические аспекты реформы высшего образования в Нидерландах / И. Г. Животовская // Экономика образования за рубежом: современные тенденции и перспективы. – М., 2004. – С. 107–125.

4. **Мещанинов О. П.** Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні. Монографія / Олександр Петрович Мещанинов. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 460 с.
5. **Поберезька Г. Г.** Тенденції розвитку вищої освіти країн Західної Європи та України : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Поберезька Ганна Георгіївна. – К., 2005. – 216с.
6. **Ржевська А. В.** Розвиток сучасної університетської освіти країн Західної Європи / А. В. Ржевська – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2011. – 355 с.
7. **Сисоєва С. О.** Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник. / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук; – К., Рівне: Овід, 2012. – 352с.
8. **Сисоєва, С. О.** Роль освіти в сучасному світі / С. О. Сисоєва // Рідна школа: Щомісячний наук.-пед. журнал. – 2008. – №11. – С. 3–6.
9. **Ускова Б. А.** Особенности общепедагогической подготовки преподавателей профессиональной школы в системе высшего образования Бельгии и Нидерландов: дис. канд. пед. наук. : 13.00.01. / Белла Анатольевна Ускова. – Екатеринбург, 2000. – 152 с.

References

1. **Dzvinchuk, D. I.** (2005). The theory and practice of higher education monitoring: the Netherlands experience. *Philosophy research*, 6, 133-139 (in Ukrainian).
2. **Zhyvotovskaia, I. H.** (2005). The system of higher education funding in the Netherlands. *Economy of education*, 1, 107-125 (in Russian).
3. **Zhyvotovskaia, I. H.** (2004). The economical aspects of the Netherlands higher education reform. *Economy of education abroad: modern trends and prospects*, 104-125 (in Russian).
4. **Meshchaninov, O. P.** (2005). Modern models of the university education in Ukraine. Monograph. 460 p. (in Ukrainian).
5. **Poberezska, H. H.** (2005). The trends of higher education development in Western Europe and Ukraine. Thesis: 13.00.01, 216 p. (in Ukrainian).
6. **Rzhevskaya, A. V.** (2011). The trends of higher education development in Western Europe and Ukraine. 355p. (in Ukrainian).
7. **Sysoieva, S. O., Krystopchuk, T. E.** (2012). Educational systems of European Union countries: general characteristics. 352 p. (in Ukrainian).
8. **Sysoieva, S. O.** (2008). Education role in modern world. *Ridnashkola: Monthly scientific and pedagogical magazine*. 11, 3-6 (in Ukrainian).
9. **Uskova, B. A.** (2000). The peculiarities of general pedagogical professional school teacher training in Belgium and the Netherlands higher education. Thesis: 13.00.01, 152 p. (in Russian).

Заяц Л. И. УНИВЕРСИТЕТСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В НИДЕРЛАНДАХ: СОСТОЯНИЕ ИЗУЧЕННОСТИ ПРОБЛЕМЫ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ НАУКЕ

Посвящено аналізу состояния изученности развития университетского образования в Нидерландах в отечественной науке, выделены аспекты проблемы которые раньше не изучались, а также определены задания исследовательского поиска в обозначенном направлении. Охарактеризованы научные работы украинских ученых, которые рассматривают проблему развития университетского образования Нидерландов в контексте изучения высшего образования стран Западной Европы.

Ключевые слова: основные тенденции развития университетского образования Нидерландов; реформирование высшего образования Нидерландов; университетское образование Нидерландов.

Zaiats L. THE NETHERLANDS UNIVERSITY EDUCATION: THE STATE OF THE PROBLEM RESEARCH IN UKRAINIAN SCIENCE

The article is devoted to the analysis of the research state of the Netherlands university education development in Ukrainian pedagogical science. The aspects of the problem that had not been studied previously are highlighted in the article. The tasks for research in this field are outlined. The author characterizes research of Ukrainian scientists who consider the problem of the Netherlands university education development in the context of Western Europe Higher Education Study.

The scientific works of such Ukrainian researchers are analyzed in the article: A. Rzhevskaya («Western Europe university education development»), O. Meshchaninov («Modern models of university education in Ukraine: theory and practice»), H. Poberezska («The trends of higher education development in Western Europe and Ukraine»), S. Sysoieva and T. Krystopchuk («Educational systems of European Union countries: general characteristics»).

The author concludes that there is no scientific research directly devoted to the Netherlands higher education development in Ukrainian pedagogical science. The majority of scientists covering the Netherlands in their studies research only some aspects of education in this country, but there is no thesis based on the analysis of the

formation and development of the Netherlands modern university education in the Ukrainian pedagogical heritage. Considering the absence of such research relevance of Ukrainian higher education modernization based on the developed European countries experience author proves the advisability of carrying out the systematic analysis of the Netherlands university education development.

Key words: the main trends in the Netherlands university education development; the Netherlands higher education reform; the university education of the Netherlands.

Рецензенти

Кнодель Л. В. – д. пед. н., проф.,

Ольшанський Д. В. – канд. пед. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2015

Прийнято до друку 26.03.2015

УДК 378:373.2(430)«18»

Л. В. Литвин

ПОГЛЯДИ Х. ШРАДЕР-БРЕЙМАН НА ОСВІТУ ВИХОВАТЕЛЬКОК ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У НІМЕЧЧИНІ (XIX СТ.)

Проаналізовано підходи до вирішення проблеми професійної підготовки виховательки дошкільного навчального закладу у Німеччині у XIX столітті. Розглянута концепція освіти Х. Шрадер-Брейман; визначено основні засади підготовки майбутніх виховательок дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності; розкрито вимоги щодо професійної компетентності виховательок дошкільних навчальних закладів; охарактеризовано вплив професійної діяльності Х. Шрадер-Брейман на сферу виховання дітей дошкільного віку та на характер освіти виховательок у Німеччині.

Ключові слова: концепція освіти Х. Шрадер-Брейман; народний дитячий садок; професійна підготовка виховательки.

Вступ. Дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільного закладу в Німеччині до 90-х років XX століття не приділялася достатня увага. Інтенсивно розглядалися історичні основи цієї галузі виховання. Перш за все до таких праць належить віднести праці Хайнзона (1971 р.), Хоффмана (1971 р.), Гроссмана (1974 р.) та Кесселя (1978 р.), Дершау (1976 р.). Публікації Цвергера (1980 р.) та Флеснера (1981 р.) стали наступним кроком в дослідженні історичних аспектів розвитку суспільного виховання дітей дошкільного віку та професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільного закладу у Німеччині.

У першій половині XIX століття на території Німеччини існувало близько ста навчальних закладів для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (Keine M., 1964, s. 167). Великий внесок у розповсюдження та подальший розвиток таких закладів здійснив пастор Теодор Фліднер (1800-1864), а також Фрідріх Вільгельм Фрьобель (1782-1852) – видатний представник німецької педагогіки першої половини XIX ст., який працював над планами для нової всеохоплюючої освітньої системи для людей різних вікових категорій. Племінниця Ф. Фрьобеля Х. Шрадер-Брейман, котра у 1848-1849 роках приймала участь в його коротких освітніх курсах для вихователів дитячих садків, – «це одна з жінок, яка врятувала духовну спадщину Ф. Фрьобеля для нашої сучасності з того

часу, де його не зрозуміли» (Metzinger A., 1993).

Метою статті є розкриття особливостей розвитку освіти виховательок для дітей дошкільного віку у Німеччині (XIX ст.) та аналіз концепції освіти Х. Шрадер-Брейман.

Професійну діяльність Х. Шрадер-Брейман розпочала із відкриття приватного навчально-виховного закладу для дівчаток у м. Ватцтум, у будинку своїх батьків. Дівчата отримували освіту з предметів наукового, музичного та мовного спрямування. Крім того, вони приймали участь у веденні домашнього господарства, займалися садівництвом. Даний тип закладу для освіти дівчат був поєднаний з дитячим садком, де вони мали змогу ознайомитись з особливостями виховання дітей у дусі ідей Ф. Фрьобеля (Hoffmann E., 1971, p. 39). З 1856 року навчальний зміст був доповнений викладанням ще двох дисциплін «Практика дитячого садка» та «Вступ до теорії Фрьобеля» (Varow-Bernstorff E., Gntler K.-H., Kreckler M., Schuffenhauser H., 1974, p. 219). У 1864 році навчально-виховний заклад у повному складі перебазувався до м. Вольфенбюттель, де були організовані три шкільні відділення: до першого відділення належали дівчата 12 – 14 років, до другого – дівчата 14 – 17 років, третє відділення складалося з класу для дорослих, котрі готувалися до професії виховательки дитячого садка або вчительки. Для практичного втілення надбаних знань при закладі знаходився дитячий садок та початковий клас.